

ZO IS GOD

Opgedragen aan Ben en Lynae Peays

D.A. Carson

ZO IS GOD

Waar sta ik in Gods grote verhaal?

 Uitgeverij Van Wijnen - Franeker

© 2010 D.A. Carson

Oorspronkelijke uitgever Baker Books, division of Baker Publishing Group, Grand Rapids, Michigan 49516, U.S.A.

Oorspronkelijke titel *The God Who Is There*

© 2012 Nederlandse editie: Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD Franeker
www.uitgeverijvanwijnen.nl

De geciteerde Bijbelteksten in dit boek zijn ontleend aan de *Nieuwe Bijbelvertaling* (NBG 2004), tenzij anders aangegeven.

Vertaling Heleen Sytsma-van Loo
Omslagontwerp Garage BNO

ISBN 978 90 5194 409 9
NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt in welke vorm en/of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form whatsoever without previous written permission from the publisher.

Inhoud

Woord vooraf	7
1. De God die hemel en aarde gemaakt heeft	11
2. De God die niet uitroeit wie in opstand komen	39
3. De God die zijn eigen overeenkomsten opstelt	66
4. De God die wetten geeft	84
5. De God die regeert	110
6. De God die onvoorstelbaar wijs is	132
7. De God die mens wordt	157
8. De God die wedergeboorte schenkt	188
9. De God die liefheeft	213
10. De God die sterft en weer levend wordt	238
11. De God die de schuldige rechtvaardig verklaart	268
12. De God die zijn volk bijeenbrengt en transformeert	297
13. De God die hevig vertoornd is	322
14. De God die triomfeert	340
Noten	360
Register van Bijbelteksten	364

Woord vooraf

Als je helemaal niets afweet van wat er in de Bijbel staat, dan is het boek dat je nu in je handen houdt net wat voor jou.

Als je nog maar pas belangstelling begint te krijgen voor God, de Bijbel of Jezus, maar eerlijk gezegd nogal afgeschrikt wordt door de enorme hoeveelheid materiaal en geen idee hebt waar je moet beginnen, dan is dit boek net wat voor jou.

Als je al jarenlang naar de kerk gaat zonder dat het je echt veel zegt – je gaat gewoon af en toe, voor de afwisseling – maar onlangs tot de slotsom bent gekomen dat je er meer van wilt weten, dan is dit boek net wat voor jou.

Als je heel wat Bijbelkennis hebt, maar geen idee hebt wat het verband is tussen de uittocht uit Egypte en de ballingschap, of waarom het Nieuwe Testament het Nieuwe Testament heet, dan is dit boek net wat voor jou.

Als de Bijbel in jouw beleving veel feiten bevat, terwijl je niet begrijpt hoe God daarin naar je toekomt of hoe Jezus erin wordt voorgesteld als iemand die jou klein en nederig maakt en je leven diepgaand verandert, dan is dit boek net wat voor jou.

Dit boek is niet voor iedereen bedoeld. Iemand die een onliner al genoeg vindt om te weten waar het in het christelijk geloof over gaat, zal dit boek een beetje te veel van het goede vinden. Ik heb in dit boek geprobeerd om in veertien hoofdstukken door de hele Bijbel heen te gaan. Elk hoofdstuk gaat over een bepaald gedeelte van de Bijbel. Ik vertel iets over dat gedeelte en probeer het in zijn context te plaatsen; ik laat zien dat alle lijnen uiteindelijk uitkomen bij één punt: bij Jezus. Over het algemeen ga ik ervan uit dat de lezer nog niet heel erg vertrouwd is met de Bijbel. Ik ga er echter wel van uit dat hij of zij een Bijbel heeft en

bij de hand houdt. In het eerste hoofdstuk vertel ik je hoe je iets kunt opzoeken in je Bijbel.

Het materiaal dat de inhoud vormt van dit boek heb ik eerder in de vorm van lezingen her en der in het land gepresenteerd. Kortgeleden heb ik in Minneapolis de lezingenserie in twee achtereenvolgende weekenden gehouden. De serie is op video opgenomen en beschikbaar op dvd. Elke lezing is ook los en gratis te downloaden via www.thegospelcoalition.org. De serie video's loopt vrijwel parallel met de hoofdstukken van dit boek.

Hartelijk dank aan iedereen die geholpen heeft om dit boek en de bijbehorende video's samen te stellen. Het zou een verbazingwekkend lange lijst worden als ik iedereen opsomde, dus beperk ik me tot een aantal mensen die me in het bijzonder hebben geholpen: Lucas Naugle en zijn videoteam voor hun bekwaamheid en professionaliteit, een aantal staffleden van Desiring God Ministries voor het organiseren van de lezingenserie in Minneapolis – St. Paul, Andy Naselli voor het uitschrijven van de lezingen, en Ben Peays, de uitvoerend directeur van The Gospel Coalition voor het onvermoeibaar uitwerken van de details. Ik ben vooral hen dankbaar die eerder al naar delen van dit materiaal hebben geluisterd en die daar slimme vragen over hebben gesteld, waardoor ik gedwongen werd om nog duidelijker te zijn dan eerst.

Ik moet je wel direct vertellen dat ik niet net wil doen alsof ik onpartijdig ben of dat ik op een nuchtere manier de voors en tegens van het christendom tegen elkaar afweeg. Ik zal zo zorgvuldig mogelijk omgaan met de Bijbel, maar je moet weten dat ik een christen ben. Wat ik van God heb geleerd door Jezus Christus is zo fantastisch dat ik niets liever wil dan dat anderen het ook te weten komen – en hem leren kennen.

Omdat ik in dit boek probeer om dingen uit te leggen in plaats van ze als vanzelfsprekend aan te nemen, begin ik meteen maar met een klein stukje uitleg. Al jaren ben ik gewend om na de voor-

woorden van de boeken die ik heb geschreven achter mijn naam de Latijnse zin *Soli Deo Gloria* te zetten; dat ga ik zo meteen weer doen. De zin betekent ‘Glorie aan God alleen’ of ‘Aan God alleen de eer’. Het was een van de vijf uitspraken die ongeveer vijfhonderd jaar geleden werden vastgelegd om een groot deel van de christelijke waarheid samen te vatten – in dit geval de waarheid dat alles wat gedaan wordt, gedaan zou moeten worden tot eer van God, om te voorkomen dat mensen zichzelf zouden verheffen en zelfgenoegzaam zouden worden. De beroemde componist Johann Sebastian Bach schreef aan het einde van de muzikale manuscripten van zijn cantates altijd de eerste drie beginletters van de zin, ‘SDG’ dus; op dezelfde manier werden ze gebruikt door zijn tijdgenoot Georg Friedrich Händel (vooral bekend van wat wij doorgaans de *Messiah* noemen). Het is een erkenning van de waarheid van iets wat er in diezelfde Bijbel staat die wij zo meteen gaan lezen, in 1 Korintiërs 10:31, ‘Dus of u nu eet of drinkt of iets anders doet, doe alles ter ere van God.’ En als je niet weet wat ‘1 Korintiërs’ betekent, lees dan vooral verder!

Don Carson
Soli Deo Gloria

De God die hemel en aarde gemaakt heeft

Voordat we meteen in het eerste Bijbelgedeelte duiken, heb je er misschien wat aan als ik eerst vertel wat de bedoeling is van dit boek.

Er was in de westerse wereld een tijd dat de meeste mensen de Bijbel behoorlijk goed kenden en dus ook wisten hoe hij in elkaar zat. Zelfs zij die zich atheïsten noemden waren, laat ik zeggen, *christelijke* atheïsten. Daarmee bedoel ik: de God in wie ze niet geloofden, was de God van de Bijbel. Hun interpretatie van de God in wie ze niet konden geloven, was tot op zekere hoogte gevormd doordat ze de Bijbel hadden gelezen. Maar vandaag de dag is dat natuurlijk heel anders. Steeds meer mensen hebben geen flauw idee hoe de Bijbel in elkaar zit. Ze hebben hem nog nooit gelezen, of in ieder geval nooit bestudeerd. Daarom is opnieuw de Bijbel gaan lezen een goed begin als je meer wilt gaan begrijpen van wat het christelijk geloof inhoudt en wie Jezus eigenlijk is.

We kunnen het christelijk geloof op allerlei manieren introduceren. We zouden bijvoorbeeld een onderzoekje kunnen doen naar de geschiedenis van de christelijke kerk. Of we zouden een begin kunnen maken met een analyse van wat christenen in verschillende landen geloven. Maar de beste manier om ermee aan de slag te gaan is de christelijke geschriften onderzoeken die de basis vormen van het geloof. Het zijn er 66. Ze variëren in lengte van een pagina tot een heel boek. Het oudste boek is 1500 jaar ouder dan het jongste. Er worden drie verschillende talen gebruikt.

Het overgrote deel is in het Hebreeuws geschreven, een heel klein deel in het Aramees, een taal die erg lijkt op Hebreeuws, en de rest in het Grieks. Dus alle bijbels waarover wij vandaag de dag beschikken – de bijbels die wij vasthouden en oppakken en waar we zuinig op zijn – zijn vertalingen van wat er oorspronkelijk in die drie talen is geschreven.

De 66 geschriften die de basis vormen van het geloof zijn enorm gevarieerd qua vorm en literair genre: er zijn brieven bij en orakelspreuken van God; sommige zijn poëtisch van karakter; sommige geschriften bevatten geslachtsregisters; sommige zijn de weerslag van een intense mentale en geestelijke strijd van gelovigen die heel erg hun best doen om te begrijpen wat God in vredesnaam aan het doen is; er zijn geschriften bij in een stijl die wij eigenlijk nooit meer gebruiken: zogenaamde apocalyptische geschriften, vol verbazingwekkende symboliek die opvallend beeldend is. Bovendien zijn de 66 geschriften die samen meestal de ‘boeken’ van de Bijbel worden genoemd, verrassend verschillend wat betreft toegankelijkheid: sommige delen zijn heel gemakkelijk om te lezen, terwijl andere bol staan van archaïsche symboliek, symboliek die eerst uitgelegd moet worden omdat ze uit een heel andere tijd en plaats dan de onze stamt.

Goed, al deze geschriften die de basis vormen van het christelijk geloof, al deze ‘boeken’ zijn gebundeld; ze vormen samen ‘het Boek’. Want dat is wat ‘Bijbel’ gewoon betekent. Het is het Boek, het boek met geschriften die de basis vormen van het christelijk geloof. Wij die christenen heten, houden eraan vast dat God zichzelf eerst en vooral via de woorden van deze geschriften kenbaar heeft gemaakt. Omdat de meeste mensen de talen waarin de Bijbel oorspronkelijk is geschreven (Hebreeuws, Aramees en Grieks) niet kennen, lezen ze hem in hun eigen taal, in vertaalde vorm dus. Er zijn heel veel vertalingen in het Nederlands beschikbaar. Het maakt in het kader van dit boek niet zo veel uit welke ver-

taling je gebruikt. Vandaag de dag is de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) van het Nederlands Bijbelgenootschap uit 2004 de meest gangbare, maar je zou ook de Willibrordvertaling (wv) uit 1995 of de Herziene Statenvertaling (HSV) uit 2010 kunnen gebruiken. Je zou voor in het boek, op de pagina met copyrightinformatie, deze afkortingen kunnen noteren als een geheugensteuntje voor jezelf. Als de verschillende vertalingen significant van elkaar verschillen, zal ik daar even bij stilstaan in de tekst.

In de komende hoofdstukken zal ik ingaan op wat er in de Bijbel staat. Mijn bedoeling is om duidelijk te maken wat het christendom betekent en hoe het eruitziet als het afgebakend wordt door de geschriften die er de grondslag van vormen. Het gebeurt wel dat christenen zelf die geschriften niet meer aanvaarden. Daarmee verloochenen ze, soms onbewust, precies die erfenis die ze hebben ontvangen. Het christendom houdt er nou juist aan vast dat de Bijbel de God die er is, kenbaar maakt.

In het eerste hoofdstuk denken we erover na dat God ‘de Schepper van hemel en aarde’ is. We beginnen bij het eerste boek van de Bijbel; dat heet Genesis. De Bijbelboeken zijn ingedeeld in hoofdstukken en verzen; dat wil zeggen, als je je Bijbel opendoet, het maakt niet uit waar, dan zie je altijd een witregel met een groot cijfer (dat is het begin van een nieuw hoofdstuk) en dan door de tekst heen een opeenvolgende reeks van kleine cijfertjes (dat zijn de verzen). Dus als je een verwijzing tegenkomt, bijvoorbeeld naar ‘Genesis 3:16’ dan wordt daarmee bedoeld: het boek Genesis, het derde hoofdstuk, het zestiende vers. Als je de Bijbel nog helemaal niet kent, kun je er het beste de weg in vinden door helemaal voorin de inhoudsopgave op te zoeken. Daar staan de boeken van de Bijbel in de volgorde waarin ze in de Bijbel staan: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, enzovoort, alle 66 achter elkaar. Daar staat een paginanummer achter, zodat je het desbetreffende boek kunt opzoeken. Als je dat gevonden hebt,

dan kun je op zoek naar het juiste hoofdstuk- en versnummer. In de veertien hoofdstukken van dit boek zal ik vaak verwijzen naar Bijbelboeken en naar specifieke gedeelten daaruit. Als je ze wilt opzoeken, dan weet je nu hoe dat moet. Maar meestal gaat het maar over een Bijbelgedeelte tegelijk waar we ons in verdiepen – in dat geval kan het handig zijn als je het opzoekt in je Bijbel en het doorleest.

Nog een klein detail. Als je de inhoudsopgave van de Bijbel globaal bekijkt, zie je dat die verdeeld is in twee ongelijke delen. Het eerste deel, ongeveer tweederde van de hele inhoud, wordt meestal het ‘Oude Testament’ genoemd; het bestaat uit 39 van de 66 boeken en bestrijkt de hele periode van de schepping tot aan de periode die voorafgaat aan de geboorte van Jezus. Het tweede deel, ongeveer een derde van de hele inhoud, wordt het ‘Nieuwe Testament’ genoemd; het bestaat uit de overige 27 boeken en begint bij Jezus en gaat ook voortdurend over Hem. De boeken van het Nieuwe Testament dateren allemaal uit de eerste eeuw van onze jaartelling, ook al gaat het in sommige boeken ook over het einde van de geschiedenis. Wat betreft de begrippen ‘Oude’ en ‘Nieuwe’ Testament: die worden verderop in dit boek uitgelegd.

Genesis 1-2

We beginnen dus bij Genesis 1 en 2. Het is misschien goed om nu eerst die twee korte hoofdstukken te lezen, omdat ik in het volgende gedeelte er alleen een paar stukjes uitpluk. Dit zijn de zinnen waarmee de Bijbel begint:

1 In het begin schiep God de hemel en de aarde. 2 De aarde was nog woest en doods, en duisternis lag over de oervloed, maar Gods geest zweefde over het water. 3 God zei: ‘Er moet licht komen,’ en er was licht. 4 God zag dat het licht goed was, en hij scheidde het licht van de duisternis; 5 het licht noemde hij dag, de duisternis noemde hij nacht.

Het werd avond en het werd morgen. De eerste dag.
Genesis 1:1-5

In de dagen die volgen, wordt er van alles en nog wat gemaakt door deze God die zegt: 'Er moet dit komen' of 'Er moet dat komen'. En soms volgt er een refrein: 'En God zag dat het goed was' (Genesis 1:10). Zo kom je uiteindelijk bij de vijfde dag, en in het water wemelt het van de levende wezens en boven de aarde, langs het hemelgewelf, vliegen vogels (1:20). 'En hij schiep de grote zeemonsters en alle soorten levende wezens waarvan het water wemelt en krioelt, en ook alles wat vleugels heeft' (1:21).

En dan op de zesde dag: 'De aarde moet allerlei levende wezens voortbrengen: vee, kruipende dieren en wilde dieren' (1:24). Opnieuw, aan het einde van die dag, de constatering: 'En God zag dat het goed was' (1:25).

26 God zei: 'Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken; zij moeten heerschappij voeren over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.' 27 God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen. 28 Hij zegende hen en zei tegen hen: 'Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op de aarde rondkruipen.' 29 Ook zei God: 'Hierbij geef ik jullie alle zaaddragende planten en alle vruchtbomen op de aarde; dat zal jullie voedsel zijn. 30 Aan de dieren die in het wild leven, aan de vogels van de hemel en aan de levende wezens die op de aarde rondkruipen, geef ik de groene planten tot voedsel.' En zo gebeurde het. 31 God keek naar alles wat hij had gemaakt en zag dat het zeer goed was. Het werd avond en het werd morgen. De zesde dag. **2** 1 Zo werden de hemel en de aarde in al hun rijkdom voltooid. 2 Op de zevende dag had God zijn werk

voltooid, op die dag rustte hij van het werk dat hij gedaan had. 3 God zegende de zevende dag en verklaarde die heilig, want op die dag rustte hij van heel zijn scheppingswerk.

Genesis 1:26-2:3

In de rest van hoofdstuk 2 wordt dan wat uitgebreider ingegaan op de schepping van de mens; daar komen we later nog op terug.

Genesis 1-2 en de natuurwetenschap

Omdat een groot deel van de samenleving in de eenentwintigste eeuw ervan overtuigd is dat het hedendaagse natuurwetenschappelijke gedachtegoed niet te rijmen valt met de eerste hoofdstukken van Genesis, kan ik beter maar uitleggen voor welke benadering ik hier kies. Er zijn vier dingen de moeite waard om op te merken:

1. De uitleg van deze hoofdstukken is minder eenduidig dan sommige christenen denken. Sommige christenen zijn er bijvoorbeeld van overtuigd dat je als je deze twee hoofdstukken serieus neemt, niet anders kunt dan concluderen dat de aarde pas vierduizend jaar bestond toen Jezus op aarde kwam. Anderen zijn er juist van overtuigd dat er geen tegenstelling bestaat tussen deze hoofdstukken en andere ouderdomsbepalingen. Sommigen denken bijvoorbeeld dat elke scheppings'dag' een heel tijdperk omvat. Anderen trekken de conclusie dat er een enorme tijd verstreken is tussen vers 1 en vers 2 van Genesis 1.

Nog weer anderen zien de zevendaagse week van Genesis 1 als een literaire vorm: de scheppingsweek is vol symboliek en het gaat veelmeer om wat er achtereenvolgens gebeurt dan om de letterlijke beschrijving van een week.

Anderen houden zich intensief bezig met het vergelijken van deze twee hoofdstukken met andere scheppingsverhalen uit de

oudheid, de tijd waarin het boek Genesis is geschreven. In het Babylonische tijdperk bijvoorbeeld bestond er een geschrift dat *Enuma Elish* heette en waarin de schepping van de wereld werd beschreven. Er wordt wel beweerd dat de Bijbelse weergave in grote lijnen op dezelfde manier opgebouwd is als die Babylonische mythes.

Kortom, onder christenen wordt er al heel verschillend gedacht over Genesis 1 en 2, laat staan onder hen die de hele beschrijving niet serieus willen nemen. Wat moeten we daarmee?

Ik houd het erop dat de gebeurtenissen in Genesis beschreven worden in een gemengd literair genre dat doet denken aan een geschiedschrijving en ons ook echt bepaalde historische details geeft. Tegelijk staat het echter aantoonbaar bol van de symboliek. Het is heel moeilijk om precies aan te geven wat symbolisch is en wat niet. Hoe we met dit spanningsveld moeten omgaan, vertel ik zo.

2. De claims van de natuurwetenschap zijn minder eenduidig dan sommige wetenschappers denken. In de afgelopen tijd is er in de media veel aandacht geweest voor nieuw populairwetenschappelijk werk van mensen als Richard Dawkins (*The God delusion*, in het Nederlands vertaald als *God als misvatting*), Sam Harris (*The end of Faith: religion, terror, and the future of reason*, in het Nederlands vertaald als *Van God los. De gevaren van religie en de toekomst van de rede*), Christopher Hitchens (*God is not great: how religion poisons everything*, in het Nederlands vertaald als *God is niet groot; hoe religie alles vergiftigt*), en anderen. Hun geschriften vormen samen wat tegenwoordig soms ‘het nieuwe atheïsme’ wordt genoemd. Daar staan solide antwoorden in allerlei vorm tegenover. Denk bijvoorbeeld aan R. Albert Mohler (*Atheism remix*), David Bentley Hart (*Atheist delusions: the Christian revolution and its fashionable enemies*), Paul Copan en William Lane Craig (samenstellers van de bundel *Contending with Christianity's*

critics: answering new atheists and other objectors); of aan een essay van William Lane Craig dat specifiek ingaat op Dawkins ('Five arguments for the existence of God').

Alle boeken van het nieuwe atheïsme baseren zich op de aanname van het filosofisch materialisme: het enige wat bestaat, is materie, energie, ruimte en tijd – verder niets. Dus alles wat daarbovenuit beweert te gaan of wat behoort tot een of ander domein dat niet gereduceerd kan worden tot deze vier elementen, moet beslist worden afgewezen en helemaal niet serieus genomen worden. Het zijn immers restanten van bijgeloof dat al lang geleden afgedaan werd als dwaasheid; daar moet je dus niets mee te maken willen hebben.

En toch ken ik persoonlijk veel vooraanstaande natuurwetenschappers die christen zijn. Ik heb op heel veel universiteiten gesproken. Wat me dan opvalt, is dat als ik daar in de buurt een kerkdienst bezoek en leden van die kerk ontmoet die werken aan de universiteit en tegelijk overtuigd christen zijn, dan zijn dat vooral mensen die natuurwetenschap of wiskunde doceren en geen kunstgeschiedenis of Engels. Het klopt gewoon echt niet dat een natuurwetenschapper geen christen kan zijn. Dus wil ik graag een paar boeken aanraden die over christelijke natuurwetenschappers gaan: bijvoorbeeld het kleine boekje van Mike Poole, *God and the scientist*; of een ander boek, samengesteld door William A. Dembski, *Uncommon dissent: intellectuals who find darwinism unconvincing*; of het boek van Li Cheng, een Chinese atheïst die zich tot het christendom bekeerd heeft, *Song of a wanderer: beckoned by eternity*. Er staat nog veel meer ter discussie dan we soms in de gaten hebben.

Ook als jouw idee over het ontstaan van de aarde overeenkomt met de heersende moderne opvatting dat het hele universum zoals wij het kennen, zich ontwikkeld heeft uit een grote oerknal (de 'big bang') die iets van vijftien miljard jaar geleden heeft

plaatsgevonden in een onvoorstelbaar dichte massa die op die manier ons universum werd, dan blijft er nog een voor de hand liggende vraag over. Of je het nou eens bent met de opvatting dat deze grote knal plaatsvond onder Gods leiding, vroeg of laat word je gedwongen om deze vraag te beantwoorden: waar kwam die onvoorstelbaar dichte massa dan vandaan?

Wat dit punt betreft laten aanhangers van de theorie zien hoe geweldig slim ze zijn. Alan Guth heeft een boek geschreven dat *The Inflationary universe* heet (in het Nederlands vertaald als *Het uitdijende heelal*). Hij stelt dat deze enorm dichte materie die uiteindelijk met een grote knal ontpofte, zomaar is ontstaan. En als je zegt dat dat natuurkundig gezien onmogelijk is, antwoordt hij: 'Ja, maar tijdens die grote knal deed zich een singulariteit voor.' Een singulariteit is een situatie waarin de normale wetten van de fysica niet meer geldig zijn of niet meer toegepast kunnen worden. Dat betekent dat wij er op dat moment niets mee kunnen. Op dit punt aangekomen worden de speculaties steeds fantastischer, wat criticus David Berlinski ertoe brengt om te schrijven: 'Veel van wat er in gedrukte vorm verschijnt slaat helemaal nergens op. De manier waarop Alan Guth iets uit niets laat ontstaan is gewoon klinkklare nonsens. [in het boek gebruikt hij een iets minder nette term, maar die zal ik je besparen]. Ga me niet vertellen dat je iets laat ontstaan uit niets als het voor elke wiskundige overduidelijk is dat het om klinkklare onzin gaat.'¹

Met andere woorden, op het terrein van de natuurwetenschap zijn er complicaties die erop wijzen dat de natuurwetenschap geen ondoordringbare muur of barrière heeft opgericht waardoor het voor christenen onmogelijk is om te buigen voor de autoriteit van de Schrift. Christenen die iets willen leren van de natuurwetenschap kunnen echt nog wel op een verstandige manier met elkaar spreken.

3. Wat je ook vindt van de huidige discussie over intelligent

design – een van de heersende opvattingen vandaag de dag – er zit een element in die theorie waar je volgens mij echt niet omheen kunt. Ik zal het uitleggen. Gedurende de afgelopen 25 jaar hebben diverse mensen – christenen en niet-christenen – gewezen op wat ze ‘onherleidbare complexiteit’ (*irreducible complexity*) noemen, dat wil zeggen, structuren in de natuur en in het menselijk lichaam die zo complex zijn dat het statistisch gezien onmogelijk is dat ze door toeval zijn ontstaan. Het is onzin om ze te verklaren met behulp van systemen als toevallige mutaties of het overleven van de meest geschikte soort (*survival of the fittest*), of welke claims we ook maar te danken hebben aan het darwinisme. Levende organismen hebben van zichzelf een onherleidbare complexiteit die het statistisch gezien onmogelijk maakt dat al de noodzakelijke, maar hoogst onwaarschijnlijke stappen op hetzelfde moment gezet werden – en zonder die statistisch gezien onmogelijke gelijktijdigheid is leven onmogelijk. Dit leidt ertoe, wordt dan beweerd, dat het noodzakelijk is om een ontwerper te hebben.

Er zijn er die daartegenin brengen – soms gelovigen, vaak ongelovigen: ‘Ja, ja, maar dat soort onwaarschijnlijke gelijktijdige stappen in de goede richting kan ook gewoon betekenen dat wij de mechanismes niet begrijpen. Als je God erin brengt op het moment dat je iets niet begrijpt, dan leidt dat ertoe dat je God de lacunes laat opvullen die door onze onwetendheid zijn ontstaan. Naarmate wij meer leren, raken die lacunes opgevuld en wordt God steeds kleiner. We hebben geen behoefte aan een God die lacunes vult. God de lacunes laten opvullen is niet alleen in wetenschappelijk opzicht slecht, ook in theologisch opzicht.’ En zo gaat de discussie verder.

Hoe je ook over die discussie denkt – en er is al onnoemelijk veel over geschreven – wat ik opvallend vind, is dat veel schrijvers die op geen enkele manier beweren dat ze christen zijn, soms toch

laten merken hoe ze onder de indruk zijn van de onvoorstelbare complexiteit en schoonheid van de schepping – een bewondering die soms zo ver gaat dat je het ‘aanbidding’ zou kunnen noemen. Ik denk bijvoorbeeld aan een boeiend boek door Martin J. Rees met de titel *Just six numbers; the deep forces that shape the universe* (in het Nederlands vertaald als *Zes getallen: de krachten die het universum in stand houden*). Als de natuurkundige verschijnselen die met die getallen worden beschreven net iets anders zouden zijn, dus een net iets hogere of net iets lagere waarde zouden hebben, dan zou het universum zoals wij dat kennen, niet kunnen bestaan. Er moet bijvoorbeeld op een niveau kleiner dan het atoom precies de juiste afstand zijn tussen het ene en het andere deeltje om de verschillende krachten die in het spel zijn, in evenwicht te houden. ‘*Just six numbers*’ – slechts zes getallen die geen fractie mogen afwijken naar boven of naar beneden, maken het bestaan van het universum mogelijk. Hoe is *dat* zo gekomen? Andere mensen schrijven over de ongelofelijke complexiteit van de oogbol, en ook al komen ze er openlijk voor uit dat ze het filosofisch materialisme aanhangen, toch zijn ze zo onder de indruk van de complexiteit en de schoonheid van de natuur dat ze haar bijna als goddelijk beschouwen.

Vanuit christelijk oogpunt zou je zeggen: dat voelen ze dan aardig goed aan – behalve dat er een God is die zichzelf geopenbaard heeft in de schoonheid van wat wij natuur noemen. Ik ben er niet zeker van of het klopt om op grond van de complexiteit en de grootte van de zes getallen, of op grond van hoe stijf de staartveren van de bonte specht zijn, of op grond van de onherleidbare complexiteit van een cel of van de oogbol de conclusie te trekken dat God bestaat. Uiteindelijk is God meer dan een conclusie, de slotsom van een redentie, de uitkomst van het slim op een rijtje zetten van de bewijzen. Maar als we beginnen bij deze God, dan getuigt alles wat we om ons heen zien op een adembenemende

manier van zijn grootheid. Het vraagt veel wilskracht, zelfs van de meest cynische wetenschappers, om om je heen te kijken en dan te zeggen: ‘Ach, dat is alleen maar fysica. Houd op met het te bewonderen. Dat moet je niet doen. Er is geen ontwerp. Het zijn alleen maar moleculen die tegen elkaar aanbotsen.’

4. Ten slotte vertel ik je nu we met deze teksten aan de slag gaan hoe ik er zelf mee omga. Ongeveer dertig jaar geleden schreef Francis Schaeffer, een christelijke geleerde, een boekje met de titel *Genesis in space and time: the flow of biblical history* (in het Nederlands vertaald als *Genesis in ruimte en tijd*). Hij redeneert dat je de eindeloze discussies die het gesprek over het ontstaan van de aarde zo ingewikkeld maken een halt kunt toeroepen door je af te vragen: ‘Wat moet er in ieder geval in Genesis 1 en de hoofdstukken die daarop volgen staan zodat de rest van de Bijbel geen onzin is?’ Dus krijg je van mij niet te horen wat ikzelf denk dat er allemaal in deze hoofdstukken staat. Dat zou sowieso veel te lang duren. Wat ik je hier duidelijk wil maken, is dat ongeacht hoe ingewikkeld het debat over de symboliek en het literaire genre van Genesis 1 en 2 ook is, en ongeacht hoezeer de relatie tussen de inhoud van die hoofdstukken en de hedendaagse natuurwetenschap ook ter discussie staat, er een absoluut minimum is dat deze hoofdstukken moeten bevatten om de Bijbel enige samenhang te geven en dat minimum is wat ik op de volgende pagina’s voor je uiteen zal zetten.

Dus, wat hebben Genesis 1 en 2 ons te zeggen?

Een paar dingen over God

1. *God is er gewoon.* De Bijbel begint niet met een hele rij argumenten om te bewijzen dat God bestaat. Het boek Genesis begint in die zin niet helemaal bij het begin; het geeft geen ontstaansgeschiedenis die aan de schepping voorafgaat of zo. Het begint gewoon: ‘In het begin schiep God’ (1:1). Laten we wel

wezen, naar menselijke maatstaf is dat heel onlogisch, want zo kunnen we rustig achteroverleunen en zelf oordelen of het waarschijnlijk is dat God bestaat, alle bewijzen op een rijtje zetten en uiteindelijk uitkomen bij een bepaalde waarschijnlijkheid dat er mogelijk wel zoiets als een god bestaat. Op die manier oordelen wij over God. Maar zo zit het niet met de God van de Bijbel. De Bijbel begint, heel simpel, maar overtuigend: 'In het begin schiep God.' Hij is. Hij is geen onderwerp dat ter discussie staat. Hij is de Schepper die ons heeft gemaakt, waardoor alles ineens in een heel ander licht komt te staan.

Deze benadering hangt samen met bepaalde ontwikkelingen in ons westerse denken waar we even bij stil moeten blijven staan. Gedurende de hele periode van de renaissance (globaal van de veertiende tot de zeventiende eeuw) en de reformatie in de zestiende eeuw namen de meeste mensen in de westerse wereld voetstoots aan dat God bestaat en dat hij alles weet. Mensen bestaan ook en omdat God alles weet, is wat wij weten per definitie maar een deel van wat hij weet. Met andere woorden, al onze kennis kan niet anders dan maar een klein deel zijn van wat hij weet, want hij weet alles. Als je zo naar de werkelijkheid kijkt, komen wij aan al onze kennis doordat God die kennis via de natuur, door zijn Geest of in de Bijbel aan ons openbaart. Daar ging iedereen vanzelfsprekend van uit.

Maar in de eerste helft van de zeventiende eeuw begon wat we nu het cartesiaanse gedachtegoed noemen in zwang te raken (onder invloed van René Descartes en zijn volgelingen). De traditionele visie op kennis veranderde. Steeds meer mensen baseerden hun kennis op een axioma dat dankzij Descartes populair is geworden: 'Ik denk, dus ik ben.' Elke eerstejaarsstudent filosofie krijgt vandaag de dag nog steeds te maken met dat axioma. Descartes zelf ging ervan uit dat dit axioma de grondslag was van al het weten van de mens. Je kunt namelijk als je denkt je eigen

bestaan niet ontkennen; het simpele feit dat je denkt, toont aan dat je bestaat. Descartes was op zoek naar een grondbeginsel dat volgens iedereen – christenen, atheïsten, moslims, wereldse en spirituele types – onbetwistbaar waar was. Op dit grondbeginsel en nog een paar andere bouwde hij een heel gedachtestelsel waarmee hij probeerde mensen ervan te overtuigen dat ze rooms-katholiek moesten worden.

Maar kijk eens goed naar wat er precies staat: *'Ik denk, dus ik ben.'* Tweehonderd jaar daarvoor zou geen christen dat gemakkelijk over zijn lippen hebben gekregen, want Gods bestaan en Gods absolute kennis stonden al onomstotelijk vast. *Ons* bestaan werd beschouwd als afhankelijk van hem, en onze kennis niet meer dan een klein deel van die van hem. Het werd door iedereen vanzelfsprekend gevonden om bij hem te beginnen, niet bij het 'ik' van 'ik denk, dus ik ben.' Als wij bestaan, is dat dankzij *Gods* kracht. Onze kennis, zelfs ons bestaan, is uiteindelijk afhankelijk van hem. Maar nu het cartesians gedachtegoed algemeen aanvaard wordt, beginnen we met 'ik'. Ik begin bij mezelf. En daarmee kom ik in een positie terecht waarin ik niet alleen de wereld om me heen ga beoordelen, maar ook het morele systeem en de geschiedenis en God, op zo'n manier dat God nu, op zijn best, het logische gevolg is van mijn zoektocht. Dat verandert alles.

Maar zo gaat het niet in de Bijbel. God is er gewoon.

2. *God heeft alles gemaakt wat geen god is.* God heeft al het andere gemaakt. Hiermee komen we op een principiële verschil tussen Schepper en schepping. God is geen schepsel; omgekeerd zijn wij, in absolute zin, geen scheppers. Stel dat iemand zou vragen: 'Ja, maar waar komt God dan vandaan?', dan geeft de Bijbel als antwoord dat zijn bestaan niet afhankelijk is van iets of iemand anders. *Mijn* bestaan is afhankelijk, ten diepste, van *hem*; *hij* bestaat geheel onafhankelijk. God is niet het gevolg ergens van; hij is er gewoon. Hij is er altijd geweest. Al het andere in het

universum daarentegen is ooit ergens begonnen, of het nou door middel van een oerknal was of door menselijke conceptie – ergens. Dat wil zeggen dat alles in het universum behalve God zelf uiteindelijk van God afhankelijk is.

3. *Er is er maar één God.* Dit komt in de Bijbel heel duidelijk naar voren. God zegt met zoveel woorden: ‘Er moet zus komen,’ ‘Er moet zo komen,’ ‘God heeft alles gemaakt,’ ‘Hij zag dat het heel goed was.’ Verderop in de Bijbel wordt dit punt voortdurend benadrukt. In het Sjema bijvoorbeeld, verzen uit het vijfde boek van de Bijbel die door Joden tot op de dag van vandaag met eerbied worden opgezegd, lezen we deze woorden: ‘Luister, Israel: de HEER, onze God, de HEER is de enige!’ (Deuteronomium 6:4).² Er is maar één God.

Toch is er in dit eerste hoofdstuk van de Bijbel al een aanwijzing dat zijn een-zijn toch wat complexer is. Het is maar een kleine aanwijzing en het is moeilijk om erachter te komen wat het precies betekent, maar het is wel opvallend. Het hele schepingsverhaal door lezen we: ‘God zei dit’, ‘God zei dat’, ‘God zei weer iets anders.’ Maar als het om mensen gaat, lezen we opeens: ‘Laten *wij* mensen maken die *ons* evenbeeld zijn, die op *ons* lijken (Genesis 1:26, cursief van de auteur). Dat zou een majesteitsmeervoud kunnen zijn. Als je naar een toespraak van de koningin op radio of tv luistert, hoor je haar soms ‘wij’ en ‘ons’ zeggen terwijl ze het alleen maar over zichzelf heeft. Cabaretiers doen haar zelfs wel eens na en zeggen dan: ‘Daar zijn wij niet blij mee.’ Het zou niet heel vreemd zijn als de Bijbel een soort majesteitsmeervoud zou gebruiken voor God. Maar het is wel opvallend dat het hier in Genesis 1:26 voor het eerst wordt gebruikt, als het gaat over het maken van mensen, en dat de tekst verdergaat met het gebruik van de eerste persoon meervoud: niet alleen als God zegt: ‘Laten wij mensen maken’, maar ook in de uitdrukkingen ‘*ons* evenbeeld’ en ‘die op *ons* lijken.’ We kunnen hier op dit moment

nog niet te veel uit afleiden, maar het is evengoed opmerkelijk taalgebruik, vooral in een Bijbel die er voortdurend op hamert dat er maar een God is en dat God één is. Is het misschien zo dat dit er al een aanwijzing voor is dat God een complex wezen is, een complexe eenheid? Dit is iets wat voortdurend aandacht vraagt als we verder doorlezen in de Bijbel.

Hoe we ook met die meervoudsvorm omgaan, de Bijbel zegt hier dat God mensen maakt die zijn evenbeeld zijn. Hier nog eens die verzen, Genesis 1:26-27,

26 God zei: ‘Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken; zij moeten heerschappij voeren over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.’ 27 God schiep de mens als zijn [enkelvoud] evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem [enkelvoud], mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen [meervoud].

We komen er zo nog op terug wat het betekent om naar het evenbeeld van God geschapen te zijn.

4. *God is een God die spreekt.* De eerste activiteit die beschreven wordt na de algemene aanduiding ‘God schiep de hemel en de aarde’ is ‘God zei: “Er moet licht komen” (1:3). Ik neem aan dat je dat ook zou kunnen opvatten als een soort metafoor; de hemel en de aarde zijn tot stand gekomen door Gods kracht, hij heeft niet echt woorden gebruikt, dat is maar bij wijze van spreken. Nou, dat zou misschien kunnen, behalve dat hij als hij Adam en Eva geschapen heeft hen echt aanspreekt en hun bepaalde verantwoordelijkheden geeft: ‘Dit is wat er van jullie verlangd wordt. Dit is hoe het huwelijk eruit gaat zien.’ Hij *spreekt* tegen hen. Dus de God van de Bijbel is in het allereerste hoofdstuk niet een of andere abstracte kracht die alles van een afstandje in beweging zet, niet een of andere geest die je onmogelijk kunt beschrijven,

niet een of andere basis van waaruit alles is ontstaan, niet een of andere mystieke ervaring. Hij is een persoon en heeft het lef om zichzelf kenbaar te maken door middel van woorden die mensen begrijpen. De hele Bijbel door komt dat beeld telkens weer terug. Hoe groot en ongrijpbaar hij ook is, hij is een God die spreekt.

5. *Alles wat God maakt, is goed – heel goed zelfs.* Als het verslag verdergaat, ontdek je dat er in Genesis 1 en 2 geen aanwijzing is dat de dood al bestaat of dat er afbraak plaatsvindt, men slacht elkaar niet af, er is geen agressie, geen haat, geen egoïsme, trots of verwoesting. Niets wijst erop dat dat soort dingen aan de orde zijn. Alles is heel goed. Ongeacht hoe moeilijk wij het vinden om te aanvaarden dat alles in Gods hand is in een wereld waar kwaad en ellende heerst – we komen later op deze thema's terug, als we de Bijbel verder doorwerken – de Bijbel houdt vol dat God goed is en de grond daarvoor wordt hier in dit eerste hoofdstuk al gelegd.

6. *Aan het einde van zijn scheppingswerk rust God uit.* Dat wil zeggen, hij houdt op met scheppen. Als er gezegd wordt dat God rustte van zijn scheppingswerk, dan bedoelt de Bijbel niet dat God feitelijk zegt: 'Pff, wat ben ik moe, zeg. Ik ben blij dat ik klaar ben. Ik moet nu echt even gaan zitten, hoor, met mijn benen op de bank.' Dan lees je de tekst verkeerd. God komt aan het einde van een week werken aan zijn schepping – hoe we die 'week' ook moeten uitleggen – en aan het einde daarvan gekomen houdt hij ermee op. Hij rust en geeft aan die zevende dag een bijzondere bestemming, een bestemming waar we het later nog over zullen hebben.

7. *De schepping verkondigt Gods grootheid en glorie.* Iets anders wat God over zichzelf openbaart in deze eerste twee hoofdstukken lees je alleen tussen de regels door, maar in latere hoofdstukken van de Bijbel komt het meer expliciet aan de orde. Als je een Stradivariusviool in je handen houdt, raak je naarmate je

meer weet van de geschiedenis van de viool, meer onder de indruk van de vakman die het instrument gemaakt heeft dat je vasthoudt. Net zo zouden onze bewondering en ons ontzag voor onze Schepper groter moeten worden naarmate we meer weten van hoe de schepping in elkaar zit met haar immense grootheid, complexiteit, haar natuurwetten, het vermogen van een kolibrie om meer dan tweeduizend kilometer te vliegen en dan terug te keren naar dezelfde boom, het enorme verschil tussen de onvoorstelbare afmetingen van een uitdijend heelal en de minuscule deeltjes die nog kleiner zijn dan een atoom en maar ongelooflijk kort bestaan. Die reactie van bewondering kom je vaak tegen in de Bijbel, bijvoorbeeld:

2 De hemel verhaalt van Gods majesteit,
het uitpansel roemt het werk van zijn handen,
3 de dag zegt het voort aan de dag die komt,
de nacht vertelt het door aan de volgende nacht.
4 Toch wordt er niets gezegd, geen woord
gehoord, het is een spraak zonder klank.
Psalm 19:2-4

Dit zijn een paar dingen over God die je direct kunt afleiden uit de tekst van de eerste hoofdstukken van de Bijbel. Er staat ook het een en ander in over onszelf.

Een paar dingen over mensen

1. *We zijn geschapen naar het evenbeeld van God.* Omdat mensen schepselen zijn, is het geen verrassing dat we heel veel eigenschappen gemeenschappelijk hebben met andere schepselen. We weten dat tegenwoordig vanuit de genetica. Welk percentage van mijn genen is gelijk aan de genen van een chimpansee of van een biggetje? Als een biggetje doodgaat en tot stof vergaat, gebeurt er

precies hetzelfde mee als wat er met mij gebeurt: ik verga ook tot stof. Jij en ik maken deel uit van die scheppingsorde.

Als je maar blijft benadrukken dat mensen en dieren veel gemeenschappelijk hebben, dan kom je uiteindelijk uit bij een standpunt als dat van Peter Singer van de Universiteit van Princeton. Hij beweert, daar komt het tenminste op neer, dat alle dieren in feite hetzelfde soort rechten zouden moeten hebben als mensen; andersom zijn mensen op zichzelf niet belangrijker dan, laten we zeggen, dolfijnen of chimpansees. Uiteindelijk zijn we genetisch gezien grotendeels van hetzelfde spul gemaakt. Wij zijn wezens met een lichaam; zij zijn wezens met een lichaam. Zij worden geboren, ze leven en gaan weer dood; wij worden ook geboren, we leven en sterven. Maar Genesis ziet dat heel anders. Genesis houdt vol dat mensen, en zij alleen, geschapen zijn naar het evenbeeld van God.

Je kunt je voorstellen dat die uitdrukking ‘evenbeeld van God’ al duizenden jaren stof is voor eindeloze discussies. Wat betekent het om ‘geschapen te zijn naar het evenbeeld van God’? Filosofen en theologen hebben er dikke boeken over geschreven. Ze zeggen: ‘Het heeft iets te maken met het taalvermogen, of met ons zelfbewustzijn, met het procesmatig denken, met liefde die gericht is op de ander, met ons vermogen om God te kennen. Maar ik vermoed dat je als je de Bijbel voor de eerste keer zou lezen en niets van deze discussies afwist, veel minder moeilijk zou doen over wat dat ‘evenbeeld van God’ nou betekent. Het wordt een soort sjabloon dat ingevuld wordt naarmate je de Bijbel verder leest. Waar het hier zo aan het begin van de Bijbel om gaat, is dat wij als het evenbeeld van God zijn wezen weerspiegelen. Naarmate we de Bijbel verder lezen, wordt het steeds duidelijker op wat voor manieren we dat doen.

Op wat voor manieren beginnen mensen het beeld van God te weerspiegelen, hier aan het begin van dit hoofdstuk? God is een

God die spreekt. Hij spreekt tegen mensen, *en ze praten terug tegen hem*. Spraak, begrippen en kennis zijn dingen die ze gemeenschappelijk hebben; dat voelen ze niet alleen, dat kunnen ze ook onder woorden brengen.

Er zit ook iets in van creativiteit. Natuurlijk haalt onze creativiteit het niet bij die van God. In Genesis 1 en 2 maakt God dingen; *hij* maakt dingen uit niets. Dat kunnen wij niet. Maar in het wezen van de mens, als Gods evenbeeld, zit wel een zekere mate van creativiteit. We werken met onze handen. Mijn vrouw kan fantastisch borduren, met zijde en zelfs met metaaldraad; ze maakt ook quilts en kinderjurkjes. Mijn dochter is heel creatief en innovatief in de keuken. Ik houd ervan om met mijn handen iets te maken van hout. Er zijn mensen die schrijven. Er zijn mensen bijzonder creatief in hun lichamelijkeheid. Ik heb een zoon die belangstelling heeft voor elke nieuwe fysieke uitdaging die er maar wordt bedacht; hij stort zich er meteen in. Ik vind het bijna artistiek hoe hij bezig is met scubaduiken en speleologie, of wat hij ook maar voor uitdaging kan vinden. Hoe komen wij aan die drang tot creativiteit? Creativiteit is absoluut geen eigenschap van olifanten, van vogelspinnen of van stenen.

Mensen beschikken over het vermogen om te werken. Uit Genesis 1 en 2 komt het beeld naar voren van God die bezig is met het werk van de scheppingsweek, die uitloopt op 'rust' als hij aan het einde daarvan gekomen is. Aan de man en de vrouw geeft hij vervolgens bepaalde verantwoordelijkheden om in deze wereld te werken, om de hof te bewerken. Door de hele Bijbel heen wordt benadrukt dat werk iets is wat in zichzelf waarde heeft. Christenen behoren nooit zover af te glijden dat ze werk in de fabriekshal of als secretaresse, als buschauffeur of chemisch laborant als iets 'werelds' beschouwen, iets wat los is van God. We moeten nooit zeggen: 'Ik moet wel werken om de rekeningen te kunnen betalen, en op zondag word ik dan geacht me met geestelijke zaken

bezig te houden. Maandag ga ik weer verder met onderzoek doen naar een nieuwe medicijn tegen kanker. Dat is mijn werk en het heeft niets met God te maken.’ Als dit Gods wereld is en wij geschapen zijn als zijn evenbeeld is het juist zo dat ons werk ook iets van hem weerspiegelt en in alle bescheidenheid en met dankbaarheid aan hem mag worden opgedragen. Werk is belangrijk omdat we geschapen zijn naar Gods evenbeeld. Als we ons werk op die manier doen, verandert het ook de manier waarop we tegen onszelf aankijken.

We moeten natuurlijk wel erkennen dat er onoverbrugbare verschillen zijn tussen God en ons. We hebben al gezien dat alleen hij geheel onafhankelijk bestaat; wij niet. Net als al het andere in de schepping zijn wij namelijk afhankelijke schepselen. God draagt ons nooit op om iets te zijn wat we van onszelf niet kunnen zijn. Hij draagt ons nooit op: ‘Wees onafhankelijk, want ik ben onafhankelijk.’ Verderop in de Bijbel, als we leren hoe almachtig hij is – dat wil zeggen dat er geen grenzen zijn aan wat hij kan – zegt hij ook niet: ‘Wees almachtig, want ik ben almachtig.’ Toch zijn er eigenschappen van hem die we, *juist* omdat we naar zijn evenbeeld geschapen zijn, wel *geacht worden* te weerspiegelen. Daarom zal God verderop in de Bijbel zeggen: ‘Wees heilig, want ik ben heilig.’ (Zo meteen gaan we wel beter begrijpen wat heiligheid is.) We moeten God op bepaalde manieren weerspiegelen. In deze eerste twee hoofdstukken zien we God niet alleen als Schepper, maar ook als soeverein heerser over alles en iedereen. En tot op zekere hoogte is het Gods taak als soeverein heerser om zijn beeld te ontdekken in die twee geschapen mensen, die man en die vrouw. Zij zijn namelijk aangesteld over de rest van de schepping – niet om te verkrachten, uit te buiten of om er economisch zelf beter van te worden, maar om Gods eigen rentmeesters te zijn over de goede wereld die hij geschapen heeft. We zijn geschapen naar zijn evenbeeld en hebben de verantwoor-

delijkheid gekregen om voor de schepping te zorgen. Door dat te doen weerspiegelen we iets van God.

Zelfs het vermogen om God te kennen, om ons in hem te verheugen, is fantastisch. Peter Williams schreef een boek dat heet *I wish I could believe in meaning: a response to nihilism*. Nihilisme is de opvatting dat leven geen waarde heeft in zichzelf, in absolute zin. Veel opvattingen komen uiteindelijk uit bij het nihilisme, maar er is er geen die je daar zo toe verleidt als de opvatting dat mensen niet meer dan een verzameling handig gerangschikte moleculen zijn, wezens die puur toevallig ontstaan zijn uit de oersoep. Wat voor waarde hebben dat soort wezens? Vanuit Bijbels oogpunt is de betekenis van het leven echter onlosmakelijk verbonden met het feit dat we door God geschapen zijn naar zijn beeld en voor hem leven met als bestemming de eeuwigheid. Dat geeft ons een radicaal andere visie op wat mensen zijn. Anders glijden we heel gauw af in de richting van wat een filosoof *self-referential incoherence* (door zichzelf gedefinieerde onsamenhangendheid) noemde. Wat hij daarmee bedoelde, was dat we onszelf alleen maar met onszelf kunnen vergelijken. Er is geen externe maatstaf op grond waarvan we iets kunnen beoordelen; we kunnen nergens een anker vinden voor ons bestaan. Dus verliezen we onszelf in tijdelijk genot of in het najagen van rijkdom of in onszelf hogerop werken, maar we hebben geen anker dat ons een plek en betekenis buiten onszelf geeft. Er is geen referentiekader.

Mensen zijn geschapen naar Gods evenbeeld en als zijn beeld-dragers zijn we gemaakt om te werken, om te heersen, om te dienen als Gods rentmeester en om voor alles en boven alles op God gericht te zijn.

2. *Wij mensen zijn mannelijk en vrouwelijk geschapen.* In Genesis 1, het eerste verslag van de schepping, wordt ons gezegd: 'God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God